

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 175. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hcaeventyr07val-shoot-idm139890596510352.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Pebersvendens Nathue

Pebersvendens Nathue blev trykt første gang i NEH 1-58, der udkom 2.3.1858.

Julen 1857 tilbragte A på Basnæs, og som altid når han var på herregårdsbesøg, var han meget produktiv. 5.1.1858 meddelte han i et utrykt brev Ingemann: »Paa Basnæs var jeg denne Gang slet ikke ret glad og oplivet, men derimod mærkværdig productiv, maaskee derved i en noget lidende Stemning, jeg skrev ikke færre end tre nye Eventyr, der vist høre til mine bedre. »Pebersvendens Nathue«, »Noget« og »Det gamle Egetræes sidste Drøm« (Collinske Brevsamling XVII. KB; jvf. BEC II 292f). Medens Alm oplyser datoen for nedskrivningen af de sidstnævnte eventyr, har A intet noteret om *Pebersvendens Nathue*, ligesom et brev til Henriette Wulff 30.12.1857 kun taler om *Noget* og *Det gamle Egetræes sidste Drøm* (BHW II 355). Derfor er *Pebersvendens Nathue* sandsynligvis skrevet mellem 30.12.1857 og A.s afrejse fra Basnæs 2.1.1858.

I Bemærkninger hedder det: »»*Pebersvendens Nathue*« har kun to givne Tilknytningspunkter, den historiske Oprindelse til Navnet »Pebersvend« og Sagnet om »den hellige Elisabeth« (15).

A havde arbejdet med middelalderstof i forbindelse med romanen *Christian den Andens Dverg* (1831-32), hvor han excerperede en række historiske afhandlinger (se A-iana III 14), som han senere også benyttede i *Lykkens Kalosker* (se ovf. s. 72). Den direkte inspiration har A måske faet ved nedskrivningen af *At være*, hvor hr. Svane fortæller om sine natlige vandringer i København: »til hvilken Veemod stemtes jeg ikke i *Hyskenstræde* - »Häuschen«, Smaahusenes Stræde, hvor de tydske Kræmmersvende i Middelalderen boede og handlede med Kryddersager, aldrig giftede sig, levede tarveligt og fattigt; deres Navn blev et Spottens, et Eensomhedens Navn: »Pebersvende«. Tidt tænkte jeg, om ikke just Gud *Amor* selv boede i den Gade. *Amor* blev jo, saavidt jeg veed, *Pebersvend*; Historien med *Psyche* var alene et 176 Forhold, uden Præst! Ja, paa *Amor* tænkte jeg i *Hyskenstræde!*« (79). A. s kilde og dermed også kilden til *Pebersvendens Nathue* synes at være Carl Bernhards Krøniker fra *Christian den Andens Tid* (Samlede Skrifter 2 IX. 1870.21f), som A iflg. Alm havde læst 28.-29.12.1846, idet Carl Bernhard netop omtaler *Amor* i forbindelse med pebersvendenes liv.

Iøvrigt havde A ofte tidligere behandlet motivet med den modfaldne frier, der forbliver ungarl hele livet (se *Under Piletræet* s. 154), men eventyret er direkte foregrebet i romancen *Hvil sødt* (1850), hvor det hedder: »Du *Pebersvend*! vor Sang Du veed: / »Gaa Du i Seng, træk *Nathuen* ned« (MLE II 12).

Motivet med børnene og æblet er hentet fra eventyret *Æblet* (V 240), som A iflg. Dagbøger skrev 14.10.1857 (IV 295) uden egentlig tanke på offentliggørelse. Som påvist af den sv. forfatterinde Jeanna Oterdahl genbrugte A *Æblet* i *Pebersvendens Nathue*, idet V 240.2-22 ordret går igen i III 37.36-38.16 (se iøvrigt A-iana 2 rk. V 54f).

34.17 *Det var nu saa deiligt det tydske Øl*] indtil brygger J.C.Jacobsen påbegyndte brygning af undergæret »bajersk« øl i 1846, var indført tysk øl af langt bedre kvalitet end det danske overgærede øl. - **18** *Prysing*] preussisk. - **19** *Braunschweiger-Mumme*] stærkt, mørkt øl, der oprindeligt blev brygget i Braunschweig. - **23** *turde*] måtte.

35.7-9 *Skesre, skære Brænde ... tænde*] gammel da. børneremse af ukendt oprindelse. - **18** *nær gjenboes*] nær ved genboerne overfor på den anden side af gaden. - **23** *Skægsbuxer*] bukser af en slags langhåret uldfløjl. - **29-34** *den uldne Skjorte ... i de Tider*] sml. Carl Bernhard: Krøniker fra *Christian den Andens Tid*: »Denne Mand var klædt som alle Borgere paa den Tid, med en ulden Skjorte - thi Linned blev endnu ikke almindelig brugt - en snæver Trøie af brunt Stof, og lange snævre Beenklæder af samme Tøi, der gik ned i Skoene og erstattede Strømperne, thi man havde endnu ikke opfundet Strikning [...] Om Livet havde han et Læderbelte, hvori en Foldekniv og en Skee vare anbragte i en skjult Skede, og en længere Kniv i en synlig, der hængte paa den ene Side, thi det var Skik dengang at alle Mænd gik bevæbnede« (Samlede Skrifter 2 IX. 1870.31f). - **34** *gjordes tidt behov*] var der tit behov for. - **35** *Antho*] samme navn som helten i Ingemanns roman *Landsbybørnene* (1852), som A roste og om hvilken han skriver i et brev til Ingemann 14.12.1852: »At jeg i Anton finder hele Elementer af mig selv, vil De godt forstaa« (BfA II 286). - **37** *Kabuds*] hætte med slag der dækker skuldrene, kaprun.

36.3 *pindmager*] tynd som en pind. - **15** *qvadede*] sang. - **17-18** *Fremmed ... Stand*] sml. 2.Mos. 2.22. - **20-24** Sml. *Lykkens Kalosker* (I 177 214). - **30f.** Selvbiografisk; sml. fx Dagbøger VIII 299; 305; IX 29 og A-iana VI 308.

37.26 *Bøgeskoven*] sml. Dagbøger 13.9.1855, Wilhelmsthal: »spadseret og kom i en ægte dansk Bøgeskov« (IV 189).

38.24*Venusbjerget*] sml. Dagbøger 30.6.1854, Wilhelmsthal: »Kjørte med Kammerherre Zedlitz ud til deilige Udsigter. Lave Bjerge med Skove, som Skov-Bølger, i en grøn-blaa Tinte. Wartburg laae som Decorationen i Tanhäuser. Saa Venusbjerget« (IV 155f). Dette var i middelalderlige tyske sagn et bjerg, hvori Venus holdt hof. Vejfarende, som blev lokket ind i bjerget, måtte undgælde herfor med evig fortabelse. Forestillingen om Fru Venus byggede på ældre forestillinger om en »Fru Holle«, der var skjult i bjerget (jvf. KES 47). - **27***Tannhauser*] østrigsk minnesanger (13. årh.), der iflg. sagnet en tid opholdt sig i Venusbjerget og senere angrede dette. A var bekendt med sagnet om Tannhauser fra Wagners opera Tannhauser und der Sängerkrieg auf Wartburg. 25.5.1852 havde Liszt foræret A sin Lohengrin et Tannhauser de Richard Wagner (Leipzig 1851) (Dagbøger IV 82), og 29.5.1852 overværede han operaen i Weimar (ib. 85). A var iøvrigt meget optaget af Wagners værk (MLE II 138f). - **27-28***Wartburg Sangerkreds*] digtervæddestrid, der iflg. sagnet fandt sted 1207 på foranstaltning af landgreve Herman af Thüringen. - **35ff.** Sml. Levnedsbogen: »kun Smaapiger morede det mig at være sammen med; jeg husker endnu en smuk lille een paa en 8te Aar, der kyssede mig og sagde hun vilde være min Kjæreste, det behagede mig og jeg lod hende altid kysse mig, selv gjorde jeg det aldrig og tillod ingen uden hende« (35f).

39.4-5*den hellige Elisabeth*] ungarsk kongedatter (1207-31), gift med landgreve Ludvig IV af Thüringen; kanoniseret 1235. - **33***Tristan og Isolde*] keltiske sagnfigurer. Tristan blev sendt til Irland for på sin onkel Marks vegne at bejle til dronningedatteren Isolde. Marks frieri accepteredes, men på hjemvejen kom Isolde til med Tristan at dele en trylledrik, som moderen ellers havde givet hende for at binde hende til Mark i evig kærlighed. Efter en række konflikter med Mark blev Tristan og Isolde jaget ud i skoven, hvor de en tid levede en kummerlig tilværelse, inden de skiltes. Tristan ægtede en anden Isolde, men kunne aldrig glemme sin første elskede. Han såredes senere i kamp, og kun den første Isolde kunne helbrede hans sår, men da hun kom for sent, udåndede hun af fortvivlelse ved hans lig. A ejede Karl Immermanns roman Tristan og Isolde (1841) (FraBoghylde 90) (se også Fodreise 54).

40.3-4*Walther von der Vogelweide*] tysk minnesanger (ca. 1168-1228), tilknyttet Herman af Thüringens hof 1205-11. - **5f.** Antagelig A.s egen oversættelse af Unter der Linden auf der Heide (senere oversat af 178 Thøger Larsen). - **18***Man kan være i Huset ...*] selvbiografisk træk, jvf. A.s egen følelse i forholdet til Collinerne. - **38***Hvad siger det*] hvad har det at sige.

41.21*Mundsveir*] tomme ord, uoprigtig tale. - **24***Guds Villie er den bedste*] hyppig tanke hos A, se n.t. I 237.40, II 164.37-38, 304.3. - **29-30***hun kunde ikke derfor*] hun kunne ikke gøre derfor. - **35***Munken og Nonnen*] Monch und Nonne, bjergparti 1/2 km nord for Wartburg slot, jvf. Dagbøger 17.8.1846, Wartburg: »seet Munken og Nonnen, Nonnen er nok den med Kasket!« (III 170).

42.19-20*det var ikke sjunget ... Vugge*] gl. talemåde: dets skæbne blev anderledes end forventet. - **25***saa er Historien ude*] sml. *Grantræet* (II 48).

43.9-12*En lille Edderkop ... Øine*] sml. BuB 33, EDB 100, I Sverrig 37. - **23***Vraa*] hytte. - **26-34** Sml. HGAOptegnelsesbog nr. 35: »Man har en Bog om Dyrene, der viser i historiske Træk, hvor menneskelige Dyrene kunne være; vi skulle have en Folkebog om Menneskene, hvor guddommelige de kunne være. Saaledes er Historien hjemme her om den fromme Ridderqvinde, der trods sin strænge onde Gemals Forbud bragte de Fattige Fødemidler, og da hun kom med disse i sin Kurv og mødte den onde Husbond, sagde det er Roser, saa var det ogsaa Roser, friske og duftende, da hun løftede Klædet« (22).

44.8*karsk*] rask. - **25***knap Tering*] fattigdom.